

Pesta 29 octomvre, (10 noemvre.)

Va esî dominec'a. | Redact. : strad'a lui Leopoldu nr. 32.

Nr. 44.

Anulu VIII, — 1872.

Pretiuu pe anu 10 fl., pentru Romani'a 2 galbeni.

Epistole estetice catra o copila. *)

-- Dupa Ch. Oeser. --

XIV.

Despre pictura.

Nu este nimica de mirare, decât si acest'a arte a fostu eserciata deja la Greci. Cetimu in carti, câ Parhasius, Zeuxis, Apeles si multi altii au zugravitu in apa cu si pe cêra.

Dara fatalu ! operile artii acesteia nu sunt atâtu de durabile, ca acele ale sculpturei si ale arhitecturii; noi posedemu numai aceea ce s'a aflatu in Herculeanum si Pompeji desgropata.

Inse din descrierile celor mai escelinti autori ai clasicitâtii invetiâmu a cunoşce sublimulu stilu, in care lucrau acei pictori. Ei mai alesu renumescu acuratéti'a proportiuniloru, liniamentele cele fine ale trasuriloru fetiei, conturile marcate si espresiunea, prin care ele impresiunau atâtu de tare. Conchidiendu despre opurile sculpturei, dupa cari s'au cultivatu, pictur'a, trebue câ acêta ajunsese la unu gradu inaltu de cultura.

Dupa ce, prin catastrofele emigratiunii popóreloru, artele anticitâtii asié dîcêndu au apusu cu totulu, restatornicindu-se in loculu lor barbari'a si disgustulu; pictur'a, dupa ce

se asiediara valurile politice, se vediu constrinsa a incepe éra-si din nou; la care fu cauza mai cu sêma si aceea impregiurare, câ pe unde se mai aflau monumente de artele antice, erau contemplate ca nisce reminiscintie din timpulu paganismulu si ignorate cu totulu, decât nu le nimiceau in fanatic'a ardóre a credintiei, ca pe nisce lucruri diabolosci.

Acêta inse si-resbună astu-feliu, câ unu síru de secolu fu necesariu, pana ce pictur'a prelucrandu-se din asprele forme ale picturii bisericesci bizantine, si-castigà o formatiune independinte. Constantinopolulu, ca resiedinti'a imperatoriloru romano-christiani, deveni unu lungu timpu si resiedinti'a solitaria a picturii bisericesci bizantine. Artea acêta inse erá sê-si reafle adeverat'a sa patria si inflorire in Itali'a, si acêta inflorire mergea mana in mana cu studiulu redeseptatu alu monumentelor de arti antice, pe cari acuma éra-si le descoperiau. In secolulu alu XV si XVI-lea cade periodulu de auru alu picturii moderne si maestri cei mai mari se insîra in epoc'a acêti'a strinsu unulu de altulu.

Maestrii cei mari ai timpulu acestuia invetiâu de la artele grecésca si de la natura. In-

*) A se vedé nr. 40.

tre acestia se destinsera mai cu séma scól'a florentina, a Romaniloru, a Lombardiloru si a venetianiloru. Cele d'antâiu urmau mai multu artii grecesci, — cele din urma mai multu naturei.

Pictorul celu mai renumitu alu scólei florentine a fostu Leonardo da Vinci, care imitá cu unu penelu usioru si finu nu numai pe Greci, dara si natur'a; desemnulu lui erá acuratu, espresiunea lui vivace.

Una din cele mai renumite si mai frumóse cadre ale lui Leonardo da Vinci este cin'a cea de pe urma, (de taina,) in sal'a de prandtu a monastirei de dominicani din Milano, care in timpurile mai nóue s'a scapatu de total'a sa ruinare numai prin ingrigirile cele mai mari.

Dupa elu urméza Michel Angelo Buonaroti, pe care lu-cunóscemu si ca sculptoru si architectu; precum este de notatu la artistii acestei període, cá ei au desvoltatu o cultura universala, si acésta nu numai cu privintia la arte, ci si la sciintie, despre care timpulu nostru cu greu si-póte face o imaginatiune chiara. Michel Angelo nu erá numai unu sculptoru, architectu si pictoru ingeniosu, ci si musicantu, poetu si unu duelantu desteru.

Si scól'a romanica se cultivá mai multu dupa opurile artistice ale Greciloru, decátu dupa natura. Celu mai renumitu din scól'a acésta a fostu Rafael Santio din Urbino, carele pe langa studiulu seu artisticu mai uniá inca si o fericita imitatiune a naturei; de aceea cadrele lui representéza atátu proportiuni acurate, câtu si o gratiositate nedescriptibila; ma elu in coloritu efeptu mai multu decátu toti aceia din scól'a romana. De cadrele lui cele mai frumóse se tienu imaginile fresche din Vaticanu, scól'a din Atena, in care este representata o adunare a celoru mai renumiti invetiati a Greciei, flórea sciintiei antice; mai departe disput'a, o adunare de teologi crestini sub egid'a lui Christu si a santiloru, representandu viéti'a notiunii cristiane. Numerósele lui Madone sunt renumite pentru gratitudinea si prin espresiunea virginitátii loru suave; Madon'a sa sixtina destinata mai antâiu pentru biseric'a St. Sixtu in Piacenza, care acuma inse ornéza galeri'a de cadre din Dresda, este unica in feliulu seu prin sublim'a majestate a fisionómiei sale, precum si corespunde la ide'a despre regin'a ceriului. Renumele ei este latítu in tóta lumea cultivata.

Lui i urméza nemediulocitu scolariulu seu Giulio Pippi Romano, plinu de spiritu, viétia

si de vivacitate, pasionatu inse mai multu pentru strainulu si sublimulu, decátu pentru gratiositate si deliciositate.

Frederico Barocci este alu treile din scól'a acésta, care posedea in cadrele lui mai pucina natura, decátu antecesorii lui, totu-si elu pe langa unu desemnu chiar avea si unu coloritu bunu.

Scól'a lombardica uniá pe langa studiulu opurilor de artii grecesci si natur'a, ajungédu astu-feliu la o desvoltare deja mare a coloritulu. Maiestrulu loru celu d'antâiu si mai eminente este Antonio Allegri, supra-numitu de la cetatea sa natala Corregio. Elu nu a esítu nici odata din patri'a sa, a avutu si pucina ocaziune de a contemplá capuri-de-opera mari, si totu-si capetele lui posedu o gratiositate neesprimabila si espresiunea cea mai fina, asié incátu cu dreptulu fu numitu printiulu gratiei. Mai cu séma i renumescu naturalitatea incarnatulu.

Cadr'a lui cea mai buna este nascerea lui Isusu, pe care o numescu si nóptea. Este picturata pe lemnu si atátu figurile, câtu si dispositiunea i este maiestrósa.

Lui i urméza cei trei Carracci din Bologna, Lodovico, Anibale si Ayostino. Ei reportara meritulu de a ridicá, prin studiulu seriosu alu antiquitátii si alu renumiteloru loru capuri de opera, artea ce pe timpulu loru erá deca-diuta.

Pentru ca ei sê póta reusî mai cu inlesnire, ei infintiaru institute proprie, unde se invetiau in modu sistematicu deosebitele ramuri ale picturei, devenindu astu-feliu intemeiatorii academiiloru de pictura.

Guido Reni si Dominichino au fostu scolarii loru cei mai renumiti.

Scól'a venetiana s'a ocupatu mai multu cu coloritulu. Celu d'antâiu si celu mai renumitu din scól'a acésta a fostu Tizianu, a carui cadra ce representéza pe Venus zacéndu, se afla in galeri'a de la Dresda. Acestuia i urméza Paolo Caliari, supranumitu Veronese, de la cetatea sa natala.

I. G. Baritiu.

Romanulu.

écuri triste 'ntunecóse
Peste capu-mi au trecutu,
Cu mfi órde furióse
Pré adesea m'am batutu.

Dar nici cele timpuri rele,
Nici Vandalulu celu paganu,
N'au curmatu dîlele mele,
Câ-ci am fostu ori candu Romanu;
Si-ori câtu tîmpu Romanu voi u fi,
Nu me temu câ voi u perî!

Candu din Rom'a cea marétia
Pe-aste plaiuri m'a adusu
Traianu a le carui bratie
Pe toti Dacii au repusu;
Cu-a lui vóce mi-a dîsu mie:
Acestu locu incantatoriu,
De-acum éta, ti-lu dau tfe,
Ca sê-mi fii mostenitoriu:
Si-ori câtu tîmpu Romanu vei fi,
Nu te teme câ-i perî!

De-asta dara colo 'n lume
Ori si candu eu me mandrescu,
Cu-a mea limba, cu-alu meu nume
Si cu tiér'a-mi ce-o iubescu.
De-asta dar pucinu mi-pasa
De Osmanu si de Tataru,
Ce, candu vinu si candu me lasa,
Candu m'atîntu de la otaru.
C'ori câtu tîmpu Romanu voi u fi,
Nu me temu câ voi u perî!

Inimicii mei de-afara
Ce cu pisma me privescu,
Inimicii mei din tiéra
Carii frati mi se numescu;
In zadaru si-punu silinti'a
Cu unu zelu inflacaratu,
Sê m'abata din credinti'a
Care-mi dîce ne'ncetatu:
Ori câtu tîmpu Romanu vei fi,
Nu te teme câ-i perî!

Candu la cósta eu am pal'a
Si toporulu mi-i in mani,
Perdu curagiulu si 'ndresné'l'a
Ne 'npacatii crudi pagani.
Adi chiar candu arm'a-mi lipsesce,
Ei de mine se 'nspaimantu,
Déca vócea-mi le rostesce:
Câ alu Romei copilu suntu.
Si-ori câtu tîmpu Romanu voi u fi,
Nu me temu câ voi u perî!

Câtu Carpatii inalti falnicu
Romani'a voru umbrî,
Câtu Siretulu si-Oltulu pacinicu
Sinulu ei voru recorî;

Atât'a sub mandrulu sóre
Si eu viétia voi u avé;
Iubindu inse cu ardóre
Némulu meu si tiér'a mea.
C'ori câtu tîmpu Romanu voi u fi,
Nu me temu câ voi u perî.

G. Tautu.

Avramu Iancu

si

Adunarea de la Duminec'a Tomei

si cea din 3|15 maiu 1848.

(Urmare.)

Dupa ce poporulu ascultà salutâriile lui Ianculu si Buteanulu de pe pétr'a bisericeii, dupa 10 óre intrà in biserica catedrala, spre a inaltia rugatiuni si multiumita ferbinte catra celu a-totu-potinte care i mangaià cu acésta dî de serbatóre natiunala.

Dupa esfrea din biserica, clericulu Vasiliu Nobili, in vestmintele albe in cari ministrase la servitiulu sacru, vorbì la poporu, plinu de entusiasm. Episcopulu propuse, dar fara succesu, desfacerea adunârii.

Se votà o petitiune catra guvernulu, compusa de canoniculu Cipariu, pentru eliberarea advocatulu Michesiu.

Erà dupa 12 óre. Poporulu se retrase la prandiu.

Dupa amédia éra-si se adunà in piatia.

Intr'aceea unu tineru din Sibíiu aduce scirea, câ unu omu alu poporulu se afla sositu in satulu vecinu Manarade, in calitate de deputatu alu Romaniloru din Sibíiu. Audîndu de acésta conducetorii poporulu, cari scià cine erà, tramisera o trasura dupa dînsulu, si luara mesuri spre a-i esî intru intimpinare impreuna cu totu poporulu. Pe la o óra dupa amédia, totu poporulu, in numeru de vre 6000, stetea asceptandu in ordine, din piati'a Blasiulu pana la marginea campulu libertâti, fara a sci cine-va in Blasiu, afara de conducetorii, cine sê asceptà. La 2 óre dupa amédi sosese trasur'a cu omulu poporulu. In trasura erà *Simeonu Barnutiú*. Miscarea entusiastica a poporulu, vivatele si fluturaturile palarieloru pareau ca sgomotele si undele marii, scrie „*Organulu Luminareii*.” Se gramadescu toti pe intrecute, câ sê desprinda cãii si sê traga ei in triumfu trasur'a cu omulu lor; atunci Barnutiú, surprinsu, se scóla in trasura si dîce: „Acum nu

e timpulu, fratiloru, sê bagati pe ómeni in jugu, ci sê-i scótemu: lasati sê traga vitele, câ voi ati trasu destulu, si acum sê fimu ómeni liberi.“ Aceste cuvinte inaltiera insufletîrea si mai multu, poporulu desprinse caii, si trase insu-si trasur'a pe *strad'a triumfului*, cum se numî atunci, între aclmatiuni de câtu cari, dîce „*Organulu*“, nici se pôte imaginá ce-va mai entusiasticu.

Peste unu patrariu de óra, poporulu ne-rabdatoru cerea sê audia pe Barnuti. Barnuti, suindu-se pe pétr'a bisericii, incepù a spune câ „a venitu timpulu sê se stérge iobagi'a, si Romanii inca sê se puna in drepturile ce li se cuvînu ca *natiune*. La acésta sê lucreze toti cu puteri unite si sê se pórte astu-felu, in câtu nimeni sê nu-i póta inculpá, câ aru vré dóra sê se scóle a supra domniloru séu a supra averii cui-va, câ-ci intemplandu-se una ca acésta, nu potu sê spere nici o indreptare a sórtei lor; i indemnà pe ómeni, ca sê asculte si de ací inainte de domni, de mai mari si de tóte legile, pana candu se va face îndreptare intru tóte pe cale legala; sê asculte cum au ascultat si pana acum, ca sê nu-i póta inculpá la guvernul si la imperatiá, câ aru fi resculatori si nedemni de libertate. Intrebà apoi pe poporu: déca si-cunósce ómenii? Poporulu respunse câ-i cunósce. Sê ascultati dar de dînsii, si sê urmati invetiaturei lor, le respunse. In fine, le spuse, câ adunarea toturoru Romaniloru e pusa pe 3/15 maiu; asié dar acum sê se întórca a casa, si pana atunci sê se întieléga despre tóte lucrurile, cari au a fi desbatute in acea adunare.

Cuventulu lui Barnuti avù acea urmare, câ se incredintiera cu totii, câ de-ocamdata nu se pôte face nici unu pasu mai determinatu in caus'a natiunala pana la 15/3 maiu. Acestu cuventu multiamî si pe comisarii unguri, precum se vede din raportulu lor catra guvernul. In fine, cuventulu lui Barnuti liniscî pe toti aceia cari se infricosiasera la venirea lui. — „Barnuti, dîce „*Organulu*“, s'a intorsu ca angerulu pacii, si venirea lui pe câtu'erá de ne-acceptata, pe atâtu insielà mai multu tóte inimel e fricóse.“

Poporulu erá sê pl e acum catra casa, dar erá ingrigitu pentru conducetorii sei, sê nu li se intemple ceva din partea comisariilor, dupa departarea multîmei. Dar toti remasera multiamiti, dupa ce comisarii unguresci detera unu inseris in manile lui Iancu. Papu si Buténulu „despre purtarea esemplara a poporului si a conducetorilor lui, asigurandu-i câ nimicu nu

li se va intemplá.“ (Vedi inserisulu Ist. Dac. Sup. II. pag. 183.) — Totu-d'odata promise si ostirea, câ va esî din Blasiu d'odata cu poporulu.

Intre 3—4 óre, incepù a se desface adunarea, plecandu poporulu împreuna cu ostirea, si salutandu se imprumutatu. Junii conducetori petrecura poporulu pana pe délulu Sancelului, rogandu-lu ca pe 15/3 maiu toti micu cu mare sê vina la adunare.

Asié se incheià acésta adunare, cea d'antâiu din timpuri nepomenite, cea mai frumoasa din câte adunâri de poporu se tienura pana la acestu timpu in Transilvania. „Acestu poporu friptu de arsur'a sórelui (dîce „*Organulu*“) si de sete, rabdà óre întregi, fara a se miscá macaru o urma de la locul seu. O picatura de beutura spirituósa n'a gustatu pe limb'a lui. — Entusiasmulu cu care ascultá cuvintele insufletitórie, si ascultarea de indemnele oratoriloru erá nemarginita.“

Dumineca sér'a junii oratori împreuna cu poporulu din satele vecine, care remase in Blasiu, pana tardîu serbara acésta dî memorabila între cantâri si jocuri natiunale, salutâri si musica. Orasiulu se ilumina.

Luni diminéti'a plecara din Blasiu si conducetorii poporului. Barnuti, Buteanu, Papiu mersera la Sibîiu. Ianculu se întórse cu ómenii sei la munte.

Efectele acestei adunâri au fostu, câ numai faim'a si fric'a de acésta adunare, a facutu pe guvernulu din Clusiu, ca sê incuviintieze adunarea natiunala din 15/3 maiu; in urm'a scirei primite despre acésta adunare, cancelari'a de curte propuse dietei egalitatea Romaniloru; desceptarea Romaniloru probata la Dum. Tomei incuragià pe cei mai multi de a se opune uniunei si a se luptá pentru caus'a natiunala; dar folosulu celu mai mare au fostu, invetiaturile politice natiunale, ce s'au intiparitu in inimel e Romaniloru, — si ale caroru urme nu se voru mai sterge câtu voru traí Romanii.

Dupa adunarea de la Dum. Tomei, Ungurii si guvernulu lor, inspaimentati de desceptarea poporului, mai nu se ocupá cu altuceva, de câtu cu mesuri a supra Romaniloru. La 5 maiu, se tramisera decrete catra episcopi, in cari li se imputá, câ-ci au restalmacitu sensulu lecretului prin care s'a incuviintiatu adunarea din 15 maiu, chiamandu la unu locu pe Uniti si pe Ne-uniti. In 9 maiu, pe Michesiu in locul b-a-lu eliberá, lu-tramisera in arestulu de la O iorheiu in mijloculu Secuiloru. Totu in

aceste dîle dîriale unguresci propunea s' *spendiu-re pe toti câti nu voru uniunea*. Pe Romanii carii fu-sesera la adunare, i persecută infricosiatu prin comitate. Multi nici cutezara a se întorçe a ca-sa, s'eu sta ascunsi. Dar Romanii, dupa inve-tiaturile ce primisera in B'asiu, se acceptá la tóte acestea, si nu se descuragiá de locu.

Intr'aceea, Romanii mai de frunte tienea conferintie private, in cari pregatiá lucrâriile adunârei natiunale ce se apropiá.

Cea mai mare energiá desfasurá inteli-ginti'a romana din Sibiu. Sosise aici si Lau-rianu de la Bucuresci. La 8 maiu venira Ci-pariu si Sereni de la Blasiu. Intr'o conferintia tienuta in consistoriu se invoira in puntele ur-matórie: *proclamarea natiunalitatii romane, depu-nera juramentului natiunale si protestu in contra uniunei*. Sosí si Siaguna de la Carlovitiu, si Ro-manii din Sibiu facura totul spre a-lu castigá pentru caus'a natiunala.

De la Dum. Tomei pana in 15 maiu, tóte natiunile tierei se aflá in cea mai colcaitória ferbere. Toti, Romani, Unguri si Sasi, scia pré bine, cá adunarea Romanilor va s' determine sórtea Transilvaniei. Toti acceptá cu nerabda-re, cu grige si frica, ce voru face Romanii? Sa-sii lingusíá pe Romani. Popa sasescu Roth propunea Daco-Romania. Ungurii miscá ceriulu si pamentulu spre a influentiá in partea loru lucrâriile fiitóriei adunâri, lingusíndu câte oda-ta pe Romani, dar mai multu amenintiandu-i cu furcile si cu Secuui, si calomniandu-i de da-coromani si de rusolatri. Guvernulu inca pu-nea tóte in miscare spre a impededá ca aduna-rea romana s' produca rezultate adevveratu na-tiunale. Aretaramu mai susu cum guvernulu la 5 maiu reprobá pe episcopi, cá-ci au convocatu la acela-si locu pe uniti si neuniti. Romanii nu bagara nici intr'o séma cugetulu si ordinulu guvernului, de a taiá adunarea romana in dóue adunâri separate dupa confesiune. VEDIENDU si guvernulu, cá acésta incercare nu ar documen-tá de câtu vointia de reu din partea sa pentru Romani, se multiamí in urma, de a ordiná am-biloru episcopi, sub greutatea respunderii loru, ca in vítoriulu congressu romanu, care erá de prevediutu, cá va fi fórte numerosu, s' ingri-gésca pentru tienerea buneii ordini, s' nu sufere la adunare pe altii de câtu pe cei a nume chia-mati; prefectur'a de arme fu pofitita s' tramita ostire la Blasiu, mai multa de câtu la Dum. Tomei, precum si dóue tunuri, ér comandantele s' stea in intielegere cu prefectulu Albei-de-josu, numitu comisaru guvernialu la acea adu-nare. La 7 maiu se repetí ordinulu catra epis-

copi. La 8 maiu se ordiná episcopiloru ca s' scria protopopiloru, nu cumva s' cuteze a luá cu sine la adunare deputati sateni. Asemene ordini se tramisera si autoritatiloru adminis-trative, spre a impededá mergerea poporului la adunare. Tóte aceste mesuri erá nepractica-bile, fatia cu unu poporu atátu de insetatu de libertate.

La 10 maiu, comitele Bánfi Miklós, pre-fectulu Albei-de-josu, scrise guvernului, ca s' mai tramita unu comisaru la adunare din insu-si sinulu guvernului; numai asié sperá, cá po-porulu ce se va aduná la Blasiu, intrebuintandu si ostire, se va respí fara periclu. Astu-felu se numí in calitate de alu doile comisaru, consiliarulu guvernialu Lud. Szabó.

Tóte aceste mesuri fura indesiertu.

Veri-cine putea s' prevéda, cá adunarea din 15|3 maiu avea s' fia o adunare, precum nu se mai tienuse alta in tiér'a Ardélului. Ju-nimea romana, acum ca si inainte de Dumine-c'a Tomei, predicá poporului in tóta tiér'a evangeliulu libertatii natiunale, si-lu chiamá la adunare la Blasiu, déca va s' fia liberu. Pentru ce numai Romaniloru s' nu fia iertatu a se aduná? Veniti cu totii, le dîcea, ca s' dâmu proba dusmaniloru, cá de si cei mai asupriti, suntemu cei mai culti si mai cumpetati. Veniti toti, ca s' nu póta dîce strainii, cá drepturile ce pretindu Romanii, sunt numai pretensiuni ale unora, ér nu ale poporului intregu. Mai pu-cini potu fi amagiti, spariati, si chiar insielati: poporulu intregu e necorruptibilu.

De candu e tiér'a Ardélului, agitatiune ca acésta nu se facuse, atátu de potine si cuteza-tória, si cu atátu spiritu de pace si de libertate. Din partile cele mai departate ale tierei, cu merindea in spate, cu peptulu apriasu de do-rulu libertatii; cu junii conducetori in frunte, in frunte cu preotii, adevverati parinti si pastori ai poporului, cu speranti'a in Dumnedieu si in-tr'unu vítoriu mai frumosu alu Romaniloru; inganandu tóte amenintiâriile, amagirile, mal-tratâriile inamiciloru — asié alergau Romanii din tóte partile totu glóte la Blasiu, la aduna-rea Romaniloru din tóta tiér'a. Tóta Romani-mea, micu si mare, erá s' fia la Blasiu pe 15 maiu, déca nu li se punea mfi de pedeci din partea guvernului.

Unii erau arestati, altii nu poteau trece Muresiulu, Somesiulu, Ariesiulu si Têrnavile, cá podurile erau trase, multi mai cutediatori treceau ap'a cu notulu.

Erau prevediuti ómenii cu merinde pe câ-te 10 dîle, si cu totu terorismulu ungurescu,

curgeau la Blasiu ca unu torente. — Veniau si Romani din Banatu si de la Crisiu. N'au lipsitu câti-va si din tierile romane.

(Va urmá.)

Dorulu Anei.

Multu me 'ntréba 'n doru maicuti'a :
„Ce nu-su verde ca si frundi'a ?!
— Usioru-i maica de frundia,
Câ plói'a o umediesce
Si vertulu o recoresce,
Nici unu doru n'o vescediesce!

Multu me 'ntréba sant'a luna :
„Unde-i voi'a mea cea buna ?
Câ 'n floriám ca mugurii,
Si saltam ca fluturii ;
Eu dîcu catra luna 'n jale :
Câ o-am datu pe superare,
Sê nu 'n floru ca mugurii,
Nici sê sboru ca fluturii.

Tangui-m'asiu si n'am cui,
Tangui-m'asiu codrului ;
Codrulu e 'n floritu si verde,
De i-asíu spune nu mi-ar crede.
Plange-m'asiu catra isvóre,
Dara ele-su curgátorie,
Nu li-pasa câ me dóre!

Sufia ventu de la-Ardélu,
Si-mi aduce doru si-amaru ;
Sufia ventulu peste lunca,
Dorulu badei me usuca ;
Sufia ventulu vîjîesce,
Dorulu badei me topesce.

Nu sciu bade ce me face,
Dorulu teu nu-mi mai dá pace,
Dîu'a, nóptea n'am odihna,
Dîu'a, nóptea nu s'alina,
Ci-mi totu plange-amaru cu jale,
Pentru dragostele tale.

Arde-ai dorule cu focu,
Câ n'am stare, nici am locu ;
Arde-ai dorule din lume,
Pentru tin' n'am díle bune ;
Arde-ai dorule cu para,
Pentru tine n'am tîcnéla!

Vai baditia, dragulu meu,
Ce sê facu de dorulu têu ?
Câ nici dîu'a la cosele
Nu-mi mai trece de dorere,
Si nici nóptea pe perina
Nu-mi trece de la anima.

Du-te dorule 'n pustii,
La mine sê nu mai víi ;
Du-te doru cu venturile,
Ca sê-mi duci si gaururile ;
Du-te doru cu Dunarea,
Sê nu-mi plangi d'a pururea!

Vasilíu Budescu.

G a f ' a.

(Urmare.)

Istori'a cafei nu e neinteresanta. Dupa o legenda arabica, insu-si archangelulu Gavrilu ar fi adusu caf'a din ceriu, spre rensanetosierea profetului Mahomedu. Éra unu poetu arabicu asié canta caf'a : „O cafa! tu resfiri tóte cugetele, tîe ti-dâ lauda totu celu ce s'a consacratu sciintiei. Numai celu ce sórbe din tas'a in care vaporéza und'a ta, póte devení la cunoscenti'a adevérulei. Asié vinu esti tu, de care dispare totu necazulu! — Beti din acel'a fara temere, neascultandu de cari o condamna fara cauza!“

Istori'a ni aréta inse, cumca eremitii au inventatu caf'a. Dupa unii, unu guardianu de la unu clastru crestinu in Arabi'a, a observatu influinti'a trezvirei a supra capreloru, cari rodeau acésta planta, si a pregatitu din sementi'a ei beutura pentru colegii sei eremiti, ca sê nu dormiteze nóptea langa cetirea rogatiuniloru. Dupa altii, Omar Sheik Shatzil, eremitu musulmanu, ar fi fostu primulu carele a folositu caf'a spre alungarea somnului.

Caf'a s'a latítu mai antâiu in India orientala, apoi in Africa, Europa si America.

Debarcandu odata o naia indiana in Teama, unu portu arabicu, matrozii observara numai decátu colib'a unui eremitu, si intrandu aflara pe betranulu eremitu Shedeli, carele numai decátu i ambià cu cafa. — Matroziloru li placu beutur'a, si cugetara câ nu va stricá nici capitanului loru morbosu. Shedeli i afidà: câ prin cafa si rogatiune, se va mantui capitanelu ; ba, mai adause in tonu profeticu: cumca unde ei debarcara, se va redicá orasiu mare de negutiatoría.

Capitanulu s'a aprinsu de doru a cunósce pe Shedeli, si dupa sorbirea a câtoru-va tase de cafea, simtî usiorarea dorerii sale. Totu in acelu timpu, veniá din mai multe parti musulmanii peregrinandu in procesiune la eremitulu Shedeli, si observandu marfele debarcate indiane, numai decâtu se dimisera la cumperarea loru, si in scurtu luà aventu aci negutietorî'a, si se puse fundamentu orasiului Mocc'a, alu caruia patronu si asta-di e Shedeli, si alu caruia portu e de rangulu antâiu alu cetatiloru mercantile. Ambe profetfele lui Shedeli se implinira de minune! Asié s'a dusu caf'a in India orientala.

Asié s'a stracuratu si in celelalte parti. — Dar abié se ivî in Africa si Europa, si éta atâtu religiunea, câtu si politic'a dechiarara resboiu cafei. In Cairo (Africa) Mufti (episcopu) Ibrahimu Abdala s'a redicatu mai antâiu contra cafei, din principiu religiunariu, intarindu cumca caf'a ca beutura spirituósa, dupa Al-Coran e oprita. Caf'a avea inse multi aderinti deja. — Partitele intr'atât'a s'au sfasiat, câtu in urma pentru cafea, prinsera la arme. Comandantele cetâtii, omu intieptu, ca sê liniscésca spiritele inversiunate, a citatu la sine pe capii rescolatiloru, si dupa ce a ascultat cu pacientia argumentele seci dar infocate din ambe partile, la urma a complanatu cestiunea tractandu pe contrari cu cafea. Si caf'a a invinsu.

In Constantinopolu s'a introdusu caf'a sub Zelim sultanulu in an. 1556. Aci imitandu pe persiani, s'a deschisu bolte a numite pentru cafea. Pe timpulu lui Murad III, numerulu bolteloru de cafea se urcase in Constantinopolu la siese sute. Dar Ulemanii, cu Ebu Soud mufti in frunte, a escomunicatu pe beutorii de cafea, si prin unu Fetva — interdictu — s'a opritu caf'a ca contrari'a Coranului. Insu-si Sultanulu Muradu III parte din bigotería religiósa, dar si pentru câ boltele de cafea serviau de cuiburi ale intrigeloru politice, la an. 1578 a opritu si inchisu boltele acele. Inse aderintii cafei din contra s'au mai inmultitu, si cu coranulu in mana documentandu, câ caf'a nu póte fi oprita nici dupa coranu, nici dupa traditiuni, a facutu incâtu caf'a a reesîtu invingatória.

In partile apusene ale Europei, precum in Italia, Francia si Anglia nu peste multu s'a latîtu folosirea cafei.

(Va urmá.)

G. Traila.

Doine si hore poporale.

— Din giurulu Mediasului in Transilvani'a. —

XII.

Dóte frundiele mi-spunu,
Câ baditi'a e omu bunu;
Numai frundi'a de pe teu
Mi-spune câ e omu reu.

XIII.

Badea meu-i tineru copilu,
Frumosu ca si-unu trandafir;
Candu lu-vedu sér'a la luna,
Par' câ-i flóre din cununa;
Candu lu-vedu sér'a la stele,
Par' câ-i cruce din margele.

XIV.

Ce ti-i uritu, nu ti-i dragu,
De-ar fi ca néu'a de albu;
Ce ti-i dragu, nu ti-i uritu,
De-ar fi negru ca pamentu.

XV.

De-asiu traí, câtu asiu traí,
June balanu n'asiu iubi;
Asiu iubi unu negriciosu,
Dîca-i lumea, câ-i frumosu.

XVI.

Fostu-am tineru ca vinarsulu,
Dar m'a 'mbetranitu necasulu;
Fostu-am tineru ca si-unu meru,
Dar m'a 'nbetranitu unu doru.

XVII.

Câte mandre am avutu,
Ca ast'a nu mi-a placutu;
Câte mandre voiu avé,
Ca ast'a nu mi-a placé.

XVIII.

Haid' mandra sê bemu vinarsu,
Câ me ducu si-aci te lasu;
Haid' mandra sê bemu rachíu,
Câ me ducu si nu mai víu!

Culese de

Valeria Bianu.

Scrieri despre rescól'a lui Horia și Cloșca.

Rescól'a lui Horia și Cloșca forméza o epoca în istori'a noastră națională; a cercetă motivulu din care dînsii apucara flamur'a rescólei, pentru unu istoricu va fi totu-de-una lucru demnu de ostenéla, cu atātu mai vértosu, fiindu că dintre istoricii noștrii nici unulu n'a descrisu inca cu de amenentulu acést'a rescóla.

De óra ce totu insulu, fara a fi istoricu de profesiune, are dreptu, ma e si detoriu a midiloci — încātu i este cu potintia — înaintarea istoriei naționale, cu ocașiunea ast'a mi-ieu libertate a face cunoscutu publiculu romanescu unu documentu de mare însemnătate în privint'i'a rescólei lui Horia și Cloșca.

Acestu documentu este o epistola a contelui *Ios. Kemény* catra *Alesandru Mike*, cu datulu de 11 noiembrie 1853, și publicata în organulu academiei unghuresci din Pest'a, intitulatu „*Uj Magyar Muzéum*“, la anul 1856, în brosiur'a VI.

Voiu reproduce dintr'ins'a numai datele cele mai interesante pentru noi.

Contele *Kemény* scrie lui *Mike* între altele despre opulu lui *Iosifu Benkő*, cu titlulu: „Az erdélyi oláh nemzet képe. Lefesté III könyvekben Benkő József, Közép-Ajtai Prédikátor, Erdővidéki Esperes és Hárlemi tudományos társaságbeli tag. Első könyv. Pozsonyban, nyomatott Pátzkó Ferencz Ágoston által 1785.“ (Tabloulu națiunii romane ardelen. Depinsa în III cărți de *Iosifu Benkő*, Predicatoru în Ai't'a de midilocu, protopopu în Erdővidék și membru alu societății erudite de Harlem. Cartea I. Posionu, s'a tipăritu la Augustu Franciscu Pátzko 1785,) și dîce cumca a cunoscutu cól'a antăia din elu inca la an. 1836, și a aflatu-o ca o scrisóre fara vre-unu folosu în Viena la *Emericu Jancsó*, secretariu guvernialu transilvanu, și facéndu atentu pe acést'a la însemnătatea ei, facuse din ea nesce însemnări, care le-a comunicatu în prevorbirea opului *Iosifu Benkő*: „Oláh zenebonáról.“ (Despre turburarea romana.) Și de óra ce contele *Iosifu Teleky* a cumperatu cărțile lui *Emericu Jancsó* pe sém'a academiei unghuresci, și cól'a acea tiparita trebue sê fia acolo. (*Fr. Toldy* secretariulu academiei inse dechiara în nota, că nu a gasit'o inca.)

Autoriulu acestei epistole mutandu-se din Viena, facu pomenire despre acelu opu lui *Fridericu Göbbel*, care i spusese, că cele 4 côle d'antăiu tiparite se afla la *Boncid'a*, în bibliotec'a fostulu guvernatoru conte *Georgiu Bánfi*.

Totu în acést'a epistola interesanta cetimu, cumca *Abel Kerekes* prof. calvinu în Orastia, vrendu a edá la an. 1815 unu opu contienetoriu de documinte istorice, si-a castigatu și unu opu alu lui *Iosifu Benkő* intitulatu: „Az 1784-ben támadt oláh zenebonának leírása.“ (Descrierea turburării romane escate în 1784), carele comunicandu-lu și cu autoriulu acestei epistole, dînsulu l'a decopiatu și cu acésta scrisóre lu-si tramițe la dlu *Alesandru Mike*, unde precum credu esiste și acuma.

Ce se atinge de manuscriptulu originalu alu lui *Benkő*, cetimu următoriele: „Murindu *A. Kerekes*, cărțile dînsului le-a cumperatu bar. *Iosifu Naláczsi*, și de la acést'a baronulu *Lazaru Apor*, deci manuscriptulu celu originalu alu lui *Benkő* se afla la acestu din urma.

Dar *Iosifu Benkő* a mai scrisu inca și altu opu despre rescól'a lui Horia și Cloșca, și acést'a sub titlulu: „Az 1784-beli oláh támadások történeteit érdeklő adatok, akkori eredeti levelekben, és hivatalos irományokban, melyeket leirt és rendbeszedett Benkő József.“ (Documinte privitóriale la rescólele Romaniloru din 1784, epistole contimpurane, scrisori oficiale, descrise și compilate de *Iosifu Benkő*.) Acestu opu s'a aflatu și la *Samuilu Demény*, de la care l'a decopiatu contele *Iosifu Kemény*, dar precum scrie în acésta epistola, inca nu l'a gasitu, și se teme ca nu cumva sê fia peritu în 1848/9.

Contele *Iosifu Kemény* mai amintesce inca următoriele opuri cari sunt interesante pentru descrierea rescólei numite:

a) „Hora támadásának története, akkori levelekben és irásokban, gyűjtötte *Aranka György*.“ (Istori'a navalituri lui Horia, dupa epistole și scrisori contimpurane, adunate de *Georgiu Aranka*), cop'i'a acestuia se afla și în bibliotec'a autorului epistolei.

b) „Umständlicher Bericht von den in Siebenbürgen entstandenen Unruhen, aus wahrhaften Nachrichten gesammelt von G. M. Wien mit von Ghelenschen Schriften 1784.“ (Descrierea speciala a turburării escate în Ardélu dupa însciintiări autentice de G. M.) Acést'a se afla și în bibliotec'a autorului epistolei.

c) La anul 1801 a esítu în Lipsi'a unu opu intitulatu: „Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Jacobinismus“, von *Abbé Brauel*. Münster und Leipzig bei *Peter Waldeck*. 1801.“ (Memorabilie la istori'a Iacobinismului de preotulu *Brauel* s. c. l.) În tomulu alu doile ale acestui opu e descrisa originea rescólei lui Horia. Asísdere se afla în bibliotec'a contelui *Ios. Kemény*.

d) „Collectio ordinationum Imperatoris Josephi II Pars. I Dioszegini 1790.“ În acést'a colecțiune pe pag. 148 se începe: „Species facti de laniensis per gentem Valachicorum in I. Cottu Hunyad cum Zarand unito ao 1784 sub decursu mensis Novembris, Comisario Regio Comiti *Antonio Jankovich* exhibita.“ Este în bibliotec'a desu numita.

e) „Gróf Sztárai Mihálynak tiszti igyekezete és a nemességnek kész ajánlása Hóra támadása lecsendesítésére.“ (Nisuinti'a oficiala a contelui *Mih. Sztárai* și oferirea nobilimei pentru liniscirea rescólei lui Horia.) A esítu în „Tudományos gyűjtemény“ în 1821. Tom. II pag. 73—86.

f) „Dévai mezőn a Horákkal történt csatáknak rövid, de igaz leírása.“ (Descrierea scurta, dar adeverata a lupteloru cu *Horienii* pe campulu *Devei*.) A esítu în „Tudományos Gyűjtemény“ în 1821. Tom. XII. pag. 81—91. — Autoriulu *Alesandru Vitan* de *Baiesdu*.

g) La anul 1790 a esítu în Sibíiu în tipografi'a lui *Martinu Hochmeister* unu calindariu germanu, unde erá descrisa istori'a rescólei lui Horia, dar fiindu că acésta pe acelu timpu a facutu mare turburare, calindariulu s'a confiseatu. Vede „Protocolulu dietalu din anul 1790/91 pag. 98—99. 104 și 105.

h) „Mátisfalvi Göttfi László háznépének Hora porhada miatt esett romlása, Mátisfalvi Borbálától. Pest. 1823.“ (Ruinarea familiei lui *Ladislaul Göttfi* de *Mátisfalva* prin óstea țierânșca a lui Horia, de *Barbara Mátisfalvi*. Pest'a 1823.)

i) „Das alte und neue Kronstadt von M. Her-

mann.“ Manuscriptu in 4 tomuri, se afla in bibliotec'a contelui Iosifu Kemény. — Totu acestu istoricu in o alta epistola, data cu 2 dîle mai tardiu, scrie si despre nesce bani de ai lui Horia, si despre busduganulu (csákány) acestuia, carele l'a vediutu in Gyulakuta la contele Iosifu Lazaru. In fine despre unu anelu de arama alu lui Horia cu inscriptiunea „Hora, Caesaris gratia Rex Olahorum“, care de demultu erá la contele Pirkler.

Cu alta ocasiune voui impartesi unele din documintele aceste, câte am potutu sê gasecu pan'acuma in bibliotecile din Pesta.

Iosifu Vulcanu.

Esti frumósá ! . . .

Esti frumósá ca si-o flóre,
Ba mai multu, unu bobocelu;
Esti ca radi'a cea de sóre,
Ca trecuta prin anelu.

Trupsioru-ti e bradu ce creşce
Susu in codrulu negriciosu;
Pasiulu teu pe toti uimesce,
Umbletulu ti-i gratíosu.

Perulu teu, ca din poveste,
Este lungu si auríu,
Esti ca salc'a ce-si latiesce
Ramurile p'anga ríu.

Ochii tei de viórele
Me topescu privindu in ei,
Câ-ci lucescu, ca printre stele
Cei doi mici lucéferi.

Draga esti, câ esti o dîna
Din alu Romei munte santu;
Draga esti, câ esti romana
De pe-alu Romei scumpu pamentu.

Tóte ai ce se recere
Sê fii angeru adoratu;
Numai un'a n'ai ce cere
Romanismulu nencetatu:

Numai de-ast'a-copilitia
Bine-ar fi de te-ai lasá:
Din frumósá ta guritia
Nemtiés'á de-ar incetá ! ! . . .

Lipov'a.

T. V. Pacatianu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S A L O N U

Epistole catra o dama romana.

— *Montiglio in octomvire.* —

I.

Scumpa amica!

Me intrebi, de ce nu scriu in „Familia?“

In adeveru „Familia“, de si numera pucini ani de viétia, are multe merite; ea contribuí multu la dezvoltarea gustului lecturii si literaturii in seculu gentilu si in junimea romana ciscarpatina; ea deschise si perfectiuná aren'a beletristicii.

Acelu ce intr'o dî va scrie istori'a literaturii nóstre, va trebui sê tiena contu de meritele „Familiei“, si de generósele intentiuni si silintie ale ei.

Pentru ce nu mai scriu? Spre a scrie se cere inainte de tóte pucinu talentu, bunavointia si timpu; spre a scrie bine se cere talentu, si in lips'a acestuia unu spiritu observatoru si fortia de vointia, dóue lucruri cari reunite fabrica unu mare omu.

Din tóte aste cerintie io nu despunu decátu de bunavointia.

Iubescu „Familia“, pentru câ-i cunoscú intentiunile si pentru câ-i scfu apretiuí meritele, si regretu câ nu e de ajunsu imbratísiata de catra Romani; dar spre a scrie nu e de ajunsu a sci vergá dóue-trei palavre. E necesariu a scrie astu-feliu, ca cei ce voru cetí, sê-si simtiá anim'a recreata, sufletulu inaltiatu.

Eu ti-adresezú asta epistola din eremitagiulu meu, si speru câ amiculu nostru comunu nu-i

va refusá onórea ospitalitáti in colónele „Familiei“ sale.

Sórele descinde arculu timpului, eu contempulu apusulu si remanu indiferente. Câti-va ani inapoi de câte-ori priviam apunerea sórelui, anim'a mi se miscá, si melancolic'a poesía a crepuscululu mi-rechiamá in minte memoriile, junile si purele ilusiuni si vise ale copilariei. Ca albin'a ce se cufunda in calicele crinului, ca sê culéga miere, asié gandurile mele alergau sê se cufunde in undele trecutulu meu, si acolo aflau credinti'a primiloru ani, — acea credintia ce coloréza de ceresci bucurie ori ce idolu, — acolo consolatiunea vócei materne si rugatiunea altariulu nativu.

Dar adi? Voiesci sê cunosci rugatiunea mea de sér'a?

E unu imnu de recunoscintia, pentru câ o dî mai pucinu mi-remane din viétia . . .

Eremitagiulu meu e deliciosu, fiindu câ me aflu intre pitorescile coline ale Montferratulu. Spre apusu si-inaltia capu-i venerandu Muntele Monviso, la nord-vest miculu si mare S. Bernardu, apoi Muntele Alb (Montblanc); la nordu Simplonu, Munte-Rosa si St. Gottardu.

Intre acesti munti si din colo de ei e locasiulu santei Libertáti, e Elvetia republicana. Nu potu privi acei munti, fara a me cugetá cu religiositate la scump'a si doiós'a nóstra patria.

In patri'a nóstra inca sunt munti, dar intre ei se incuibá servitutea si rusínea . . . fiindcá Libertatea emigrase . . . Carpatii avura si ei mai multi decátu

unu Tell, dar mai pucinu fortunati decâtu celu elvețianu...

Câta poesiă, câta majestate in acei munti! Ei sunt o istoria intrêga, istori'a tiranției franta de voinți'a unui poporu...

Poesiă! audu pe multi lamentandu-se, câ poesi'a a muritu. Nu pôte sê mōra poesi'a. Ea traiesce si va traî eternaminte in ori ce instinctu generos, in ori ce aspiratiune sublîma, in ori ce palpitu de amoru, in ori ce surisu de frumsétia, in ori ce eroismu, in ori ce sacrificiu alu omului si femeii.

Ce e poesi'a ?

E unu radiu de sōre ce adōrna si strabate ori ce lucru, e viétia, miscare, armoniă, e column'a de focu ce merge înaptea popōreloru: e Omeru, Shakespeare, Virgiliu, Dante, Schiller, Bolintineanu; e imortala ca amorulu, santa ca Libertatea, sublîmu ca sacrificiulu pe altariulu patriei, divina ca eternele sorginti de la cari se inspira, e cuventulu lui Ddiu ce se manifesta in sunetele cele mai armoniōse ale spiritului umanu.

Rateciam pe un'a din colinele ce me incungiura, candu dinaintea unei superbe Ville vedu doi copilasi strentiosi, dintre cari unulu tienea o mandolina in mana. Copiî mi-inspira simpatîa; me apropiu de ei, dar inainte de a le putê vorbî copilasiulu incepe a sunâ mandolin'a, si a cantâ cu o vōce angelica si in limb'a italiana:

„Sum abandonatu
Si fara parinti,
E tristu alu meu drestinu,
Cu asta mandolina
Mi-cumperu mancarea,
Dar nu aflu amoru!

Traesu in superare
Si fara sperantia 'n amina,
Ratecescu din malu in malu
Cu fidel'a-mi mandatina,
Mi-dau pane,
Dar nu-mi dau amoru!

Mai multu decâtu o sêra
Sê-mi frangu anim'a voî,
Dar privescu la firmamentu,
Si ventulu mi sussura
Una rugatiune
Si unu suspinu d'amoru!

Sōrele din Maiu
Consōla ierbe si flori,
Se iubescu paserelele
Tigrîi si blandii mnei,
Si numai pentru mine
Sê nu fia-unu radiu d'amoru?

O soriōra
Mi-dede Creatorulu,
Cu Sara si mandolin'a
Mai pucinu aspru mie destinulu;
Ea e stêu'a
Ce-mi promite amoru.“

Acelu sermuu orfanu nu avea decâtu o sora de 11 ani ce-lu insociă si consolă! Castellanulu, unu avutu aristocatu, ordonâ domesticului seu ca sê alun-

ge pe strentiosulu importunu ce-i disturbâ digestiunea.

Astfelu practica boerii amorulu de aprōpelui... si moru de indigestiune, pe candu seracii moru de fōme innaintea casei loru...

Pentru ce atătia nêfericiti? pentru ce nu e concesu tuturoru unu surisu de amoru, unu radiu de lumina binefacătōria? pentru ce atătia miseri? pentru ce demnitatea umana ofensata?

E bine cine va consolă pe acelu orfanu nêferice? Sor'a sa, o copila ce are o mare anima.

Femei'a! Femei'a e angerulu amorului si sperantiei; ea consolă pe celu nêferice, ne strapōrta in ceru; ea e credintia, rugatiune, sentimentu, amoru: in lacrimile sale, in surisulu ei, stâ tōta fericirea omenésca.

Eu credu in surisulu amorului, in forti'a si consolarea unei lacrime.

Celu mai suavu profumu alu acelei flori ceresci ce se chiama „femeia“ este pudōrea.

Tōta forti'a, tōta viétia, întregu venitoriulu ei stâ in acestu cuventu.

Natur'a a datu omului fortia si cutezantia, femeii pudōrea; celui de antâiu sceptrulu cugetârii, celei de adōu'a sceptrulu afectului: unulu e regele Ideii, cealalta e regin'a simtiemintelor.

Ce pôte, ce trebue sê faca femeia?

La asta întrebare voiu avê placerea a raspunde cu alta ocaziune.

I. C. Dragescu.

CE E NOU?

* * (Adunarea de la Timisiōra) a Societătii pentru fondu de teatru natiunalu, care — precum se anuntia — se va tienê in dîlele de 11 si 12 neemvre c. n., are sê fia câtu de bine cercotata, mai alesu déca si timpulu va fi favorabilu. De si esundârile din primavér'a trecuta facura cumplite pagube prin Banatu, si astu-felu partea materiala a adunârii dōra nu va avê unu rezultat precum s'ar fi acceptatu in alte timpuri; totu-si încâtu privesce succesulu moralu, acest'a va fi de siguru stralucitu. Primiramu scrisori din mai multe parti ale Banatului, cari tōte ni anuncia, cu ce bucuria ascêpta inteliginti'a nōtra de pe acolo acêsta adunare. Êr comitetulu arangiatoriu, constituitu in Timisiōra, a facutu tōte cele necesarie pentru primirea ôspetiloru si pentru partea sociala a adunârii. A dōu'a sêra se va arangiâ unu concertu, insotitu de balu, in folosulu fondului teatralu. — In numerulu vîtoriu vomu reportâ despre decursulu acestei adunâri.

* * (Profesorulu de limb'a romana a principelui de corōna.) Diuariulu ungurescu „Magyar Polgár“ din Clusiu scrie, câ dlu Samuîlu Vajda sen., proprietariu in Samosiu-faleu langa Clusiu, si cunoscutulu (!) poetu de ocaziune in limb'a unguresca, condusu de motibésca tōte limbele popōreloru din imperiulu seu, a adresatu prin ministeriulu de interne o rogare catra elironomulu Rudolf, in care i se oferî de profesoru alu limbei romane. Inse, conformu respunsului datu de ministeriulu de interne, acestu ofertu alu dlui Vajda nu s'a potutu primî.

* * * (*Coler'a nu glumesce!*) Ea s'a ivitu deja si in Buda-Pesta; in Buda domnesce mai de multu, dar in Pesta numai 4 insi au moritu in colera, celu pucinu asié scriu foile. Afara de Buda-Pesta acésta epidemia s'a observatu si in unele comitate, ér in Maramuresiu grasséza infricosiatu.

* * * (*Parastasulu pentru Iancu in Aradu*) s'a tînutu la 14/26 octomvre, in biseric'a catedrala, fiindu de fatia unu publicu fôrte numerosu. Femeile romano — scrié unu corespundinte — au redicatu solenitatea la inaltîmea cuvenita, cã-ci ele se infatîsiara multe, si candu preotii intonara gelnic'a cantare: „Cu drep-tii odihnesce Dómne sufletulu robului teu“, atunci acele femei, tinere si betrane, se apropiara de cata-falculu din mijloculu bisericeii, de tristulu altariu, si cu demnitate dupa datin'a crestina luara coliv'a. Parintele protopopu Ratiu a tînutu unu frumosu cu-ventu funebralu.

* * * (*Societãti de lectura.*) Societatea de lectura a junimei clericale din Caransebesiu s'a constituitu pen-tru viitoriulu anu scolasticu la 5/17 octomvre, sub presiedinti'a dlui profesor Filipu Musta; vice-presiedinte se alese Massimu Popovicu clericu in an. III, notariu alu corespundintieloru Ioanu Velovanu din an. II, notariu alu siedintieloru Andronicu Mageriu din an. III, cassariu Gøorgiu Buru din an. II, bibliotecariu Trifonu Militariu din an. III. — Societatea de lectura de la institutul gr. or. pedagogico-teologicu din Sibîiu s'a constituita la 1 octomvre, avendu de conducatori pe dlu profesor Ioanu Popescu. Acésta societate are si o foitia manuscrisa a sa, care apare sub titlulu „Mus'a.“ — Societatea de lectura a junimei romane studiöse in Segedinu s'a constituitu la 16 octomvre astu-felu: presiedinte Dimitrie Iovitia stud. cl. VIII, notariu alu corespundintieloru si cassariu Mihaiu Chiritia stud. VII cl., notariu alu siedintieloru Gøorgiu Poerianu stud. IV cl. reala, bibliotecariu Ioanu Miocu stud. V cl.

* * * (*Serbare in Bucovina.*) Cu tôte cã aniversari'a ocupãrii faptice a Bucovinei cade abié peste cinci ani, cã-ci acea parte a Moldovei s'a deslipitu de tul-pin'a ei in anulu 1777, totu-si asta-di deja dlu Alth a pusu in consiliulu comunalu alu urbei Cernauti propunerea urginte, ca sê se aléga o comisiune, care, in intielegere cu alte corporatiuni, sê elaboreze o progra-ma festiva pentru a sut'a aniversaria a acestui „eveni-mentu fericitu.“ Dintre polonii, cari sunt consiliari comunali, trei au esîtu din sala in timpul desbateri-loru, ceialalti doi au remasu. Apoi s'a otaritu alegerea unui comitetu pentru prepararea festivitatilor cu ocaziunea serbãrii propuse. Alegerea membriloru inse pentru acelu comitetu s'a amanatu pana la constitui-rea noului consiliu municipalu.

* * * (*Camerle Romaniei*) sunt convocate pe 15/27 noemvré.

* * * (*Monumentulu lui Marianu.*) La 12 octomvre a. c. sê tînenù la Naseudu o serbare natiunala, ade-ca desvelirea si santirea monumentulu dedicatu lui Ioanu Marianu. Solenitatea decurse astu-felu: la 9 ôre tôte corporatiunile din Naseudu, dimpreuna cu junimea studiösa, asistara la liturgi'a celebrata de parin-tele vicariu Moisilu si mai multi preotii din locu si giuru; dupa care processiunea intre sunetele clopote-loru si cantãriloru bisericesci se sul pe cemeteriulu numitu „Comora“, la loculu mormentulu lui Ma-rianu, unde este locatu monumentulu. Ací dlu profe-

soru Massimu Popu tînenù o cuventare ocaziunala, du-pa care desvelindu-se monumentulu, parintele vicariu Moisilu, impreuna cu preotii celebranti indeplini dupa prescriptele bisericesci santirea monumentulu si ro-gatiunile inmormentãrii. Dupa acést'a processiunea se întôrse la biserica, — si astu-felu solenitatea se ter-minã. —

* * * (*Personale.*) Dlu Colomanu Albu din Tran-silvani'a a facutu doctoratululu in drepturi la Gratiu. — Dlu Nicolae Densusianu a facutu censura advocatiala la Muresiu-Osiorheiu.

* * * (*Pentru espositiunea din Viena.*) dupa re-portulu din urma, facutu comitetulu ad hoc din Bu-da-Pesta, s'au insinuatu fôrte pucini Romani. Sunt comitate intregi, de unde nu s'a presintatu nici unu espunetoriu.

* * * (*O femeia, care a invetiatu stenografi'a,*) se presintã dîlele trecute la comisiunea din Pesta, spre a face esamenulu. Aice inse i s'a dîsu, cã comisiunea nu pôte sê admita la osamenu, decãtu numai indi-vidi, cari au absolvitu gimnasiulu séu scól'a reala; ministrulu inse — din cauze ponderöse — pôte sê ab-solve de la aceste conditiuni. Femei'a dara s'a adre-satu catra ministrulu de culte; acest'a i-a respunsu, cã cestiunea privesce mai multu comisiunea, decãtu pe elu. Acuma femeia, dupa ce a studiatu insedaru, nu mai scie ce sê faca? Singurulu resultatu alu oste-neleloru sale, e convingerea, cã dieu la noi nu se face inca mai nimica pentru a usiorã subsistinti'a femeii-loru cari voiescu sê lucre, deschidiendu terenu si pen-tru activitatea loru.

§ (*Morti.*) Sambet'a trecuta unu tristu cor-tegiu funebralu a dusu la locuintia eterna in ceme-teriulu din Pesta pe o juna femeia, carea se aflã in cul-mea fericirii sale, iubindu si fiindu iubita. Abié sunt diece luni, de candu anunciamu fidantiarea ei cu ju-nele procuroru r. din Gherla si amicu alu nostru, dlu dr. Vasiliu Popu, si éta adi suntemu siliti a-i scrié necrologulu. Elena Popu nasc. Lazaru, dupa unu tifus si colera de trei dîle si-dete sufletulu in man'a Dom-nului. Repausat'a a cercatu aici vindecare de altu morbu, de care scapandu, candu barbatulu ei veni s'ò duca a casa sanetösa, sosì la inmormentarea ei. Ori cine si-pôte intipuf dorerea lui. Domnedieu sê-lu man-gaie, si compatimirea amiciloru sê-i usioreze suferin-tiele! Ér bunei si nefericitei socii sê-i dîcemu: Fia-i tierin'a usiorã! — Ioanu Popu, teologu absolutu de Blasiu, a repausatu in etate de 25 ani, la 20 oct., in comun'a Desmiru.

Literatura si arte.

* * * (*„Argiru si Iléna Cosandiana“*) e titlulu unei mici brosiure, care a aparutu in Pesta de dlu At. M. Marienescu. In acésta carticea laboriosulu si eru-ditululu autoru publica si comentéza poetic'a traditiune a poporulu nostru despre Argiru si Iléna Cosandiana. Unu adevratu serviciu literariu e acest'a, si dorimu, cã onorab. nostru literatu sê continue si cu celelalte povesti poporale de ale nóstra!

* * * (*„Barbatulu-femeia“*) nou'a brosiura a lui A. Dumas fiulu, care la Paris a avutu 32 editiuni, a esîtu si la Bucuresci in traducere romanéscã, facuta de C. Dimitriade. De siguru si-ar fi potutu petrece tim-pulu cu unu lucru mai de folosu.

Socót'a comitetului din Satu-mare

despre speșele și vinitulu adunării Societătii pentru
föndu de teatru.

Onorabilului comitetu centralu alu „Societătii
pentru föndu de teatru natiönalü romanu“
in Pesta!

Am onöre a ve tramite socót'a comitetului Satu-
mareanu despre ofertele și contribuirile incurse pen-
tru acoperirea șpeșelöru adunării generale, tienute in
Satu-mare in 1 și 2 maiu a. c. in favorulu föndului
teatralu, dimpreuna cu venitulü balului tienutu cu
acea ocasiune; de unde se vede, cumca töta sum'a in-
cursa face 601 fl. 30 cr., éra erogatiunile 410 fl. 70 cr.,
și asié remane pe partea föndului 190 fl. 60., care su-
ma am onöre a vi-o tramite spre adaugerea föndului
teatralu.

Socót'a in asta privintia pentru acea nu s'a tra-
misu pan'aci, fiindu că amu așeptatu realizarea mai
multöru promisiuni, cari inșe in parte nici pan'acuma
nu-su implinite, și pöte nici se voru impliní; deci
candu am onöre a ve multiamí pentru ostenelele și
energi'a dovedita cu ocasiunea adunării, cu cea mai
profunda știma și veneratiune remanu in

Satu-mare 30/10. 1872.

Vasiliu Fabianu
cassirulu comitetului.

Statulu activu :

Au contribuitu :

Ioanu Darabant, Vetés, 10 fl., Ioanu Szeremi,
Madarasu, 10 fl., Vasiliu Fabiau, Zsadány, 10 fl., Va-
siliu Popu, Busiacu, 3 fl. 50 cr., Ioanu Szeremi, Rusi,
8 fl., Georgiu Szilágyi, Giungiu, 20 fl., Georgiu Mar-
chisiu, Homorödu, 2 fl., Ioanu Popu, Odoreu, 5 fl.,
Alesandru Erdösiu, Racsia, 6 fl., Colecta prin dlu Er-
dösiu, Racsia, 45 fl. 50 cr., Vasiliu Vancu, 9 fl., Sim.
Stanu, Erdöszáda, 20 fl., Georgiu Juhász, Kis-Maj-
tény, 5 fl., Colecta de la mai multi invetiatori, 6 fl. 50
cr., Comun'a Tetaresci, 18 fl., Georgiu Pap, invetiat.,
2 fl., Georgiu Hengye, Erdöszáda, 6 fl., Iosifu Papp,
Ilba, 10 fl., Vasiliu Katoka, Borlesci, 10 fl., Demetriu
Kerekes, Megiesiu, 10 fl., Stefanu Biltiu, din Baia-
sprie, 10 fl., Dionisiu Popfiu, Lipou, 5 fl., I. Romanu
Ilba, I. Romanu invetiat., 3 fl. 50 cr., Mih. Gyurkan,
Satu-mare, 2 fl., Ioanu Marcu, Satu-mare, 5 fl., Ioanu
Popu, Vetés, 5 fl., Ioanu Antal, Medisia, 10 fl., Greg.
Fabian, Zsadány, 20 fl., Stefanu Filep, Baia-mare,
1 fl. 50 cr., Vasiliu Dragosiu, 1 fl. 50 cr., Mi-
haiu Marotan, invetiat., 1 fl., Comunitatea bise-
ricésca de Carei, 50 fl., Vasiliu Popu, Santeu,
10 fl., Ignatiu Szabó, Bogisiu, 15 fl., Gregoriu
Hengye și Georgiu Székely, 3 fl., Paulu Boros, pre-
șiedintele sedriei reg., Satu-mare, 20 fl., Augustinu
Pelle, Pomi, 6 fl., Ciriacu Barbul, Lipou, 10 fl., Ioanu
Nichita, Zelau, colecta, 16 fl. Din conferint'a Mada-
rasana prin Ioanu Szeremi 10 fl., Georgiu Marchisiu
2 fl., D. Popu 2 fl., G. Leucutia 5 fl., G. Fabian 2 fl.,

Ier. Dunca 2 fl., Ștef. Kresnyak 3 fl., G. Szilágyi 1 fl.,
Ioanu Béres 50 cr., Demetriu Kisiu 1 fl., suma 28 fl.
50 cr., Venitulü balului 161 fl. 80 cr. Sum'a totala :
601 fl. 30 cr.

Statulu pasivu :

Tiparirea a lorü 50 provocari la conferintia pre-
liminaria, 225 invitari la adunare; 50 provocari la
conferintia ad hoc; 300 esemplarie „Apelu“ pentru
șpriginire; 500 invitari la balu; 150 epistole, 40 fl.,
Bilete de intrare la balu și ordulu jocurilor, 7 fl. 50
cr. Șpeșele postali cu espedarea celorü de sub punctu
1-e, 46 fl. Șpeșele postali a corespundintielöru 2 fl. 70
cr. Sal'a pentru conferint'a tienuta in Seini 1 fl. 50 cr.
Telegramele 9 fl. 70 cr. Couverte 3 fl. 50 cr. Banche-
tulu și biletele de invitare 135 fl. 50 cr. Cortele pen-
tru comitetulu centralu 14 fl. 80 cr. Musica la ban-
chetu și balu 115 fl. Sala pentru balu 25 fl. Pentru
șierbitiele necesarie 9 fl. 50 cr. Sum'a șpeșelöru 410
fl. 70 cr.

Și asié venitulü 601 fl. 30 cr.
Erogatiunile 410 fl. 70 cr.

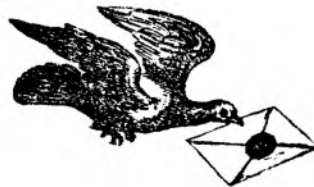
Remane superfluu 190 fl. 60 cr. val. aust.

Adeca una suta și nöue-dieci fl. și 60 cr.

Incheiatu in Satu-mare, octömvre 30, 1872.

Alesandru Ferentiu Vasiliu Fabianu
controlöru și not. comit. cass. comit. ad hoc.

Post'a Redactiunii.

Tr. Nu e destulu, ca c-ri föi'a nöștra ä conto, dar in ca ne
rogi se mai garantamu pentru dta și alte döue föi romanesci. Dar
bani se nu-ti tramitemu? E bine, vomu face töte, numai se nu
pretindi, ca și dta partinesci literatur'a!

Caletoriulu și jun'a. Se va publicá, indata ce vomu avé locu.
Și pana atunce, tramite-ni și altele, apoi și prosa.

Aghiresiu. Doinele poporale voru esi, inșe mai tardiu, ca-ci
avemu multe si din multe parti.

Te-am iubitü! Nu se pöte publicá, de si e mai reesita de-
catu cea tramisa in rondulu trecutü.

Boitia. Catu mai curendu Dar o novela mai lunga candu
vomu fi norocosi a primí?

La Transilvania. Dta uiti, ca la noi sunt și legi de presa, și
inca destulu de draconice.

Timisióra. S. S. Doinele și horele poporale se voru publicá
nnu peste multu, — ca-ci din acele parti de multu n'amu pu-
blicatu.

Aradu. Fortarétia. Se va urmá conformu dorintiei dtale.

Proprietariu, redactoru respundiatoru și editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pesta, 1872. Strad'a lui Alesandru nr. 13.

Esemplare complete mai avemu din inceputulu anului.